

6. Синяєва Л.В. Екологічні проблеми України та шляхи їх вирішення [Текст] / Л.В. Синяєва, Р.І. Олексенко, І.М. Плаксина // Вісник Сумського національного аграрного університету. - 2007. - № 4. - С.12-15

7. Фурдичко О.І. Економіка природокористування [Текст] : підручник / О.І. Фурдичко, Л.О. Мармуль, В.О. Малєєв, Ю.В. Пилипенко. – К.: Аграрна освіта, 2009. – 256 с.

***Аннотація.** В статті розглянуті проблеми екологізації сільськогосподарського виробництва. Визначені причини зниження плодючості сільськогосподарських угідь і пропонуються шляхи відновлення земель.*

***Summary.** The article considers the problem of ecological agriculture. The reasons reduce fertility of agricultural land and the ways of restoring lands.*

УДК 331.53

Лукіна Г.І., к.е.н., доцент
Таврійський державний агротехнологічний університет

ВПЛИВ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА ФОРМУВАННЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ

***Анотація.** Вивчається взаємозв'язок природного та міграційного руху населення у формуванні природної основи людського капіталу. Актуалізується необхідність поглиблення заходів щодо запобігання еміграції висококваліфікованих працівників як елемента втрати людського капіталу України.*

Постановка проблеми. Одним із проявів міжнародних економічних відносин є міжнародна міграція робочої сили, яка формує світовий ринок праці. Міжнародний рух робочої сили набув глобального характеру, оскільки охопив усі континенти. Держави світу та міжнародні організації з питань праці регулюють процеси переміщення робочої сили через національні кордони в обох напрямках. Мотиви переїзду формують основні міграційні потоки – це трудова міграція (становить більшу частку серед загального міграційного потоку, обумовлена бажанням покращити матеріальне становище своє і своєї родини), міграція пов'язана із навчанням, міграція біженців та вимушених переселенців.

Виклад основного матеріалу. Природною основою формування людського капіталу є населення. На його кількість та якість впливають як природний, так і міграційний рух. Визначимо вплив на формування людського капіталу міграційного руху населення у сукупності з природним в Україні за 2000-2011рр. (табл. 1).

Таблиця 1

Природний та міграційний рух населення в Україні у 2000-2011рр.

Роки	Кількість наявного населення, млн.осіб	Темп росту (скорочення) населення, %	Загальний приріст (скорочення) населення, тис.осіб	Природний приріст (скорочення) населення, тис.осіб	Міграційний приріст (скорочення), тис.осіб
2000	48,9	X	- 506,6	- 373,0	- 133,6
2001	48,5	99,2	- 521,7	- 369,5	- 152,2
2002	48,0	99,0	- 398,0	- 364,2	- 33,8
2003	47,6	99,2	- 381,0	- 356,8	- 24,2
2004	47,3	99,4	- 341,6	- 334,0	- 7,6
2005	46,9	99,2	- 351,3	- 355,9	4,6
2006	46,6	99,4	- 283,5	- 297,7	14,2
2007	46,4	99,6	- 273,4	- 290,2	16,9
2008	46,1	99,4	- 229,0	- 243,9	14,9
2009	46,0	99,8	- 180,8	- 194,2	13,4
2010	45,8	99,6	- 184,4	- 200,5	16,1
2011	45,6	99,6	- 144,9	- 162,0	17,1

Джерело: за даними Державної служби статистики України

Представлені показники таблиці 1 свідчать про прямий негативний вплив сучасного стану демографічних процесів на кількість населення України. Хоча й за представлені роки скорочуються в абсолютному значенні від'ємні показники природного руху, але на фоні загального скорочення чисельності населення це позитивне явище виглядає доволі сумнівним.

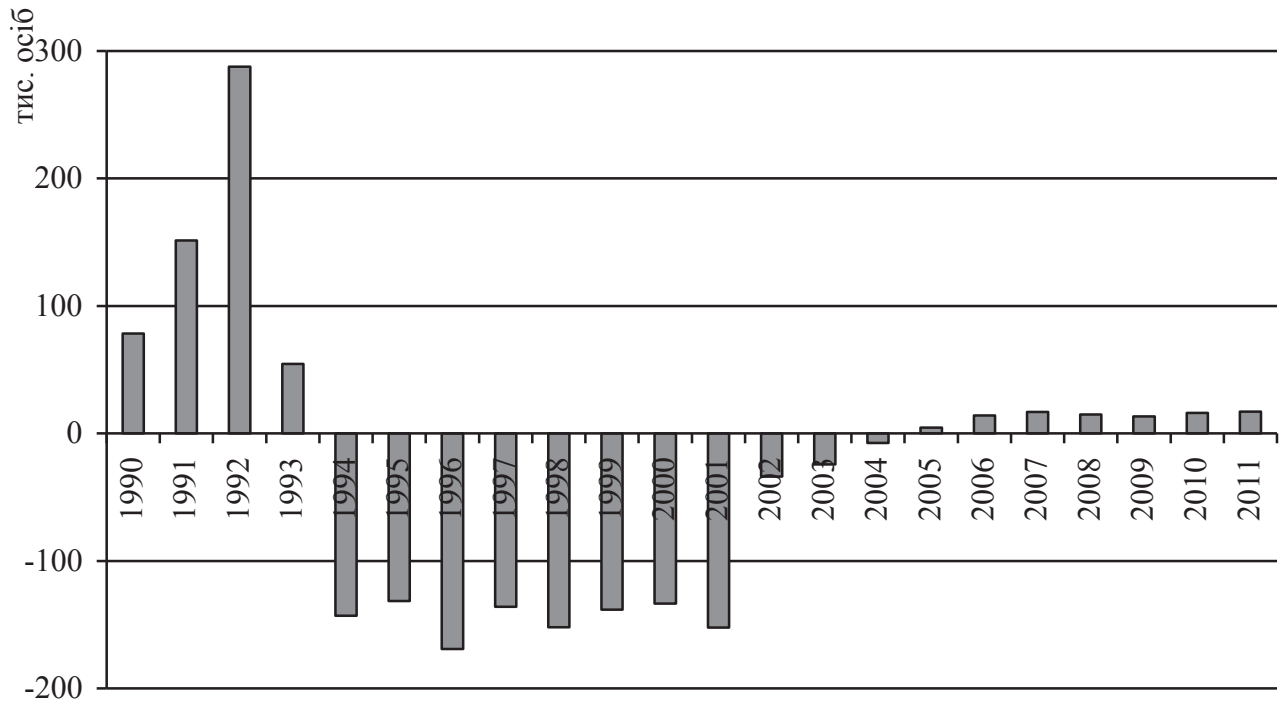

Рис. 1. Сальдо міграції населення України у 1990-2011рр.

У 1990р. було в останнє зафіксований позитивний приріст населення в Україні – він склав 27,6 тис. осіб. У цьому ж році міграційний рух населення також мав позитивний напрям – 78,3 тис.осіб. На початку 90-х років міграційні процеси збільшували кількість населення України, при цьому компенсуючи природне його скорочення. За рахунок цього у 1992 та 1993рр. чисельність мешканців України наближалася до відмітки 52 млн. осіб. Міграційні потоки з колишніми союзними республіками у цей період набули статусу зовнішніх. Лібералізація руху населення збільшила інтенсивність міграційних процесів і дала змогу реалізувати переміщення з метою переїзду на батьківщину, працевлаштування або торгівлі.

З 1994 по 2004рр. міграційні процеси посилюють депопуляцію населення України. В умовах глибокої економічної кризи орієнтація населення України за кордон значно посилилася. Зовнішніми міграційними процесами були охоплені всі області країни, але більш явно вони проявилися у прикордонних областях. Оскільки їх мешканці в результаті більш близького місцезнаходження були краще ознайомлені з умовами та рівнем життя за кордоном, а також в

результаті здійснення сезонної трудової міграції. Найбільш привабливими країнами на той момент для мешканців України були США та Канада, Німеччина та інші країни Західної Європи. Серед мотивів переїзду є: низький рівень життя, безробіття, етнічні непорозуміння, бажання повернутися на історичну батьківщину, політична нестабільність, релігійна нетерпимість тощо.

Міграційні процеси на світовому рівні в цілому мають позитивні риси, оскільки свобода міграції дає людям змогу переміщуватись до країн, де вони можуть внести більший чистий доход у світове виробництво. Проте країна-експортер робочої сили, на відміну від країни-імпортера, отримує більше втрат, ніж вигод. У числі мігрантів відбувається вплив кваліфікованих робітників, учених, спеціалістів. Країна-донор виявляється у великому програші, вона втрачає усі кошти, вкладені у підготовку цих кадрів, а також втрачає перспективи розвитку, внаслідок неможливості використання їх здібностей на користь своєї держави. Оскільки ефективне використання людського капіталу є запорукою розвитку будь-якої країни. Наприклад, така високорозвинена країна, як Японія, витрачає на освіту 4-5% ВВП, на НДДКР – 3% від ВВП, проте фактор освіти і науки забезпечує сьогодні в Японії 75-80% приросту ВВП.

З 2002 року спостерігається скорочення руху населення в обох напрямках – прибуття та вибуття. Проте міграційний приріст на території України забезпечується значним скороченням кількості вибулих з території України (рис. 2).

Скорочення кількості прибулих відбувається більш повільними темпами, ніж скорочення кількості осіб, що виїжджають за межі України у 2002-2011рр. за рахунок цього формується позитивний міграційний приріст. Зниження інтенсивності міграційної рухливості населення України в цілому відбувалося за рахунок усіх регіонів.

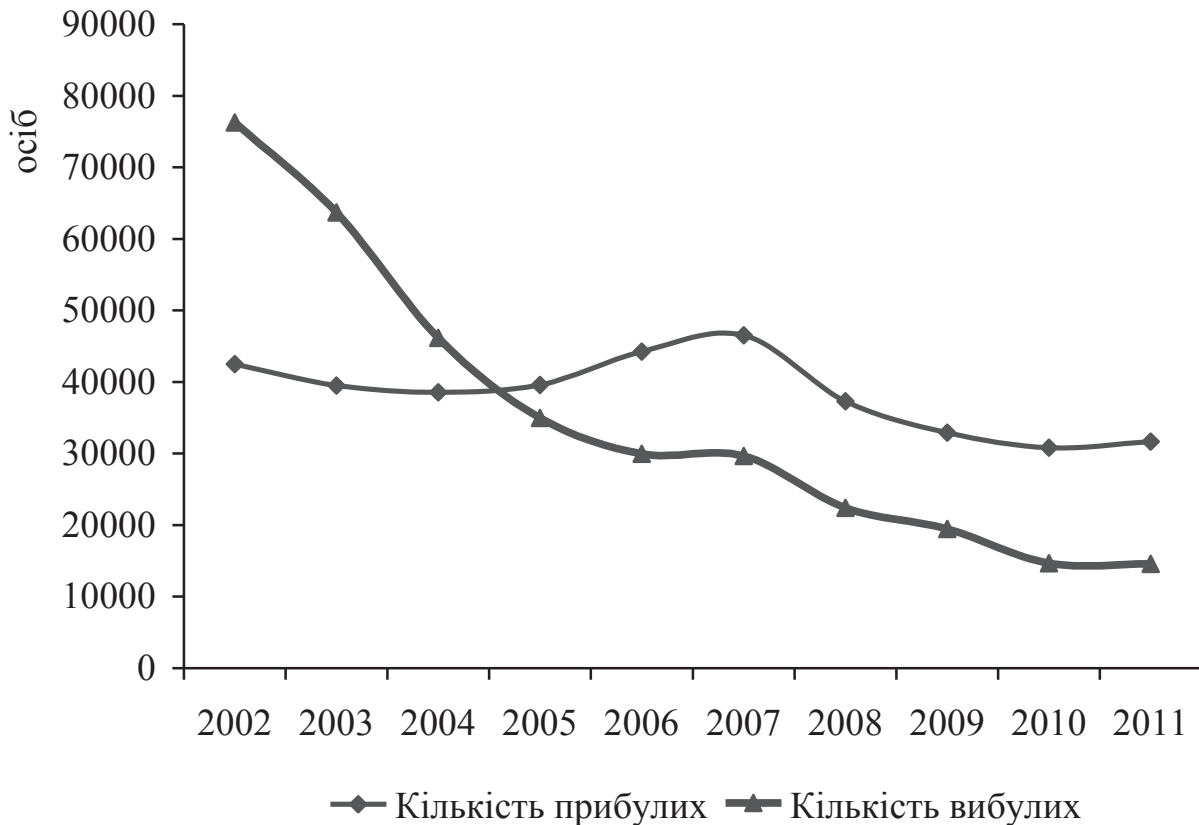

Рис. 2. Динаміка кількості зовнішніх мігрантів України у 2002-2011рр.

На процесі міжнародного руху робочої сили впливає комплекс факторів соціально-економічного характеру. Але домінуючим мотивом є економічний, тобто відмінності у рівнях заробітної плати, рівні життя, соціальних стандартів. Як приклад, у 2010 р. найвища середньомісячна заробітна плата була зафіксована у Швейцарії – 6406,3 дол. США, Данії – 5969,7 дол. США, Люксембургу – 5864,3 дол. США. Для порівняння: Україні цей показник у 2005 році становив 159,6, у 2009 році – 244,6, а у 2010 році досяг рівня 282,2 дол. США.

Країни, до яких спрямовуються потоки українських емігрантів, майже є незмінними протягом тривалого часу, більш того з деякими країнами спостерігається доволі інтенсивний й зворотній рух (рис. 3).

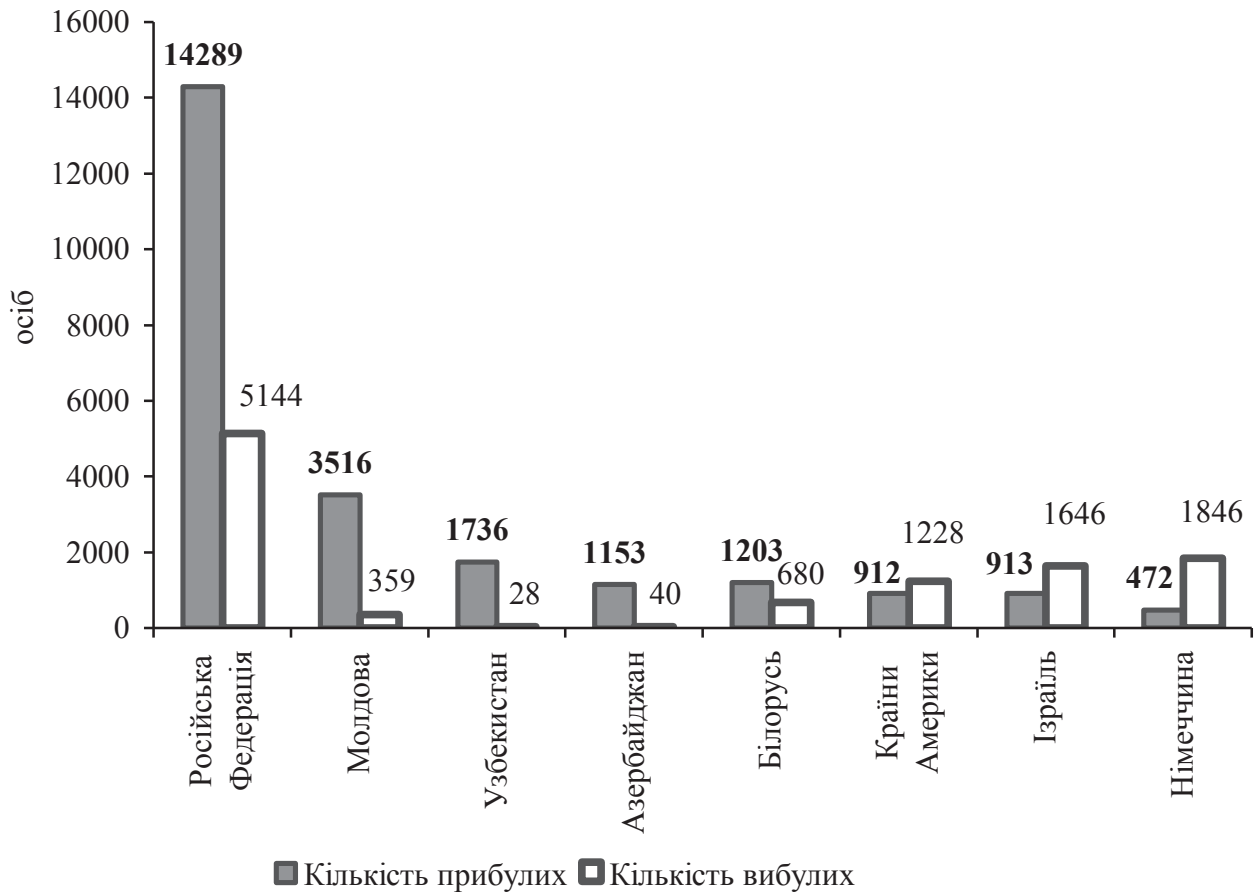

Рис. 3. Географічні орієнтири зовнішніх мігрантів України у 2011 році

Країнами виїзду українців у 2011 році були: Російська Федерація, Німеччина, Ізраїль та країни Америки. Іммігранти до України приїждять в основному з Росії, Молдови, Узбекистану, Азербайджану, Вірменії та Грузії, тобто з більшості країн колишнього соціалістичного простору. Найбільша міграційна інтенсивність України спостерігається з Російською Федерацією. Проте якщо до 2004 року більше (майже у 2 рази) виїжджало до Росії, то після цього періоду – потік став оберненим.

Окрім загальних світових міграційних процесів виділяють міжнародну міграцію робочої сили, яка формує світовий ринок праці. На цьому ринку Україна є донором. Ускладнення реальної оцінки трудової міграції пояснюється існуванням нелегальної міграції, яка породжує тіньову зайнятість. При неможливості працевлаштування на офіційному ринку праці в Україні або

незадоволеність існуючими умовами праці трудові міграційні поїздки стали об'єктивною реальністю і, без сумніву, масовим явищем. Трудові мігранти свідомо погоджуються працювати в напруженому режимі з метою заробити якомога більше коштів. Цьому сприяє той факт, що, тимчасово перебуваючи за кордоном в іншому соціумі, різко знижуються потреби витрат часу на підтримку соціальних зв'язків, зокрема немає необхідності виділяти час на сім'ю. Задля мінімізації витрат мігранти-працівники погоджуються проживати в некомфортних умовах, деякі привозять продукти харчування із батьківщини.

Висновки. При регулюванні міграційних процесів важливо розрізняти переміщення населення на постійне місце проживання і трудову міграцію, яка передбачає тимчасове знаходження на території країни з метою працевлаштування. Розробка нових та реалізація вже існуючих програм розвитку української економіки не можлива без головного, за світовими стандартами, ресурсу – людського капіталу. Уряду України не вигідно витрачати кошти на підготовку кваліфікованих кадрів, а потім втрачати їх внаслідок неможливості надання необхідних умов для розвитку і самореалізації. Людський фактор є запорукою економічного розвитку України.

Література.

1. Демографічна криза в Україні. Проблеми дослідження, витоки, складові, напрями протидії / НАН України. Інститут економіки / за ред. В. Стешенко. – К., 2001. – 560 с.
2. Лібанова Е. Ринок праці та соціальний захист: навч. посіб. із соц. політики / Е. Лібанова, О. Палій. – К.: Вид-во Соломії Павличко „Основи”, 2004. – 491 с.
3. Якуба К.І. Життєвий і трудовий потенціал сільського населення України. Теорія, методологія, практика / К.І. Якуба. – К.: ННЦ ІАЕ, 2007. – 362 с.

Аннотація. *Изучается взаимосвязь естественного и миграционного движения населения в формировании естественной основы человеческого капитала. Актуализируется необходимость углубления мероприятий по предотвращению эмиграции высококвалифицированных работников как элемента потери человеческого капитала Украины.*

Summary. *Intercommunication of natural and migratory motion of population in forming of natural basis of human capital is studied. The necessity of deepening of measures актуализируется on prevention of emigration of highly skilled workers as an element of loss of human capital of Ukraine.*

УДК 338.2

Макарюк О.В.,
кандидат економічних наук, доцент,
Сумський державний університет

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ПІДХОДІВ ДО ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ ПОТЕНЦІАЛУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Анотація. *Визначено особливості формування державної політики управління інвестиційним потенціалом та розробка практичних рекомендацій щодо підвищення якості державного управління розвитком інвестиційного потенціалу національного господарства.*

Ключові слова: *інвестиційна політика, державне регулювання, інвестиційний потенціал.*

Постановка проблеми. Забезпечення сталого економічного зростання за будь-яких соціально-економічних умов є основним декларованим пріоритетом діяльності органів державної влади. У сучасних умовах економічної та політичної нестабільності в Україні особливої актуальності набуває перехід на інвестиційно-інноваційну модель розвитку, що має на меті підвищення рентабельності та продуктивності, створення нових робочих місць, покращення добробуту населення, усунування диспропорцій соціально-економічного розвитку регіонів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженнями проблем державної політики у системі управління інвестиційним потенціалом займалися такі вітчизняні та зарубіжні вчені: Антонюк Л.Л., Ареф'єв, М.И., Варналій З.С., Бергер Ф., Гітман Лоренс Дж., Гречан А.П., Денисенко М.П., Захарін С.В., Латинін М.А., Кириченко А.А., Любімов В.І., Чернятін А.С. та інші.